

Karol Lesman

Daar wordt een vertaler dus gelukkig van

Karol Lesman (1951) studeerde Poolse taal- en letterkunde in Amsterdam en Kraków. Tijdens zijn studie werd hij zo gegrepen door de klassieke Poolse negentiende-eeuwse roman Lalka van Bolesław Prus dat hij vertaler wilde worden, al zou het tot 2014 duren voor De pop ook daadwerkelijk in zijn vertaling verscheen. Sinds 1979 vertaalde hij onder meer proza van Stanisław Ignacy Witkiewicz, Julian Strykowski en Marek Hłasko, eigentijdse romans van Paweł Huelle, Tomek Tryzna, Olga Tokarczuk, Andrzej Stasiuk en Dorota Masłowska, en poëzie van Wisława Szymborska, Ewa Lipska en Tadeusz Różewicz. Met vertaalde gedichten van o.a. Bronisław Maj, Urszula Kozioł, Bogdan Zadura, Darek Foks, Adam Zagajewski en Justyna Bargielska droeg hij bij aan tijdschriften en poëziefestivals als Literair Paspoort en Raster, Maastricht Poetry Nights en Poetry International. In 2009 kreeg hij voor zijn gehele vertaaloeuvre de vertaalprijs van het Fonds voor de Letteren, in 2013 de Transatlantyk, de belangrijkste Poolse vertaalprijs, en in 2017 de Martinus Nijhoff Vertaalprijs. Ook publiceert hij van tijd tot tijd artikelen over Poolse literatuur, o.a. in het Tijdschrift voor Slavische Literatuur waarvan hij ook redactielid is. Sinds enige jaren werkt hij gestaag aan de vertaling van het werk van Wiesław Myśliwski. Na de eerdere verschijning van de romans Over het doppen van bonen en Steen op steen zag in 2016 Myśliwski's jongste roman De laatste hand in zijn vertaling het licht. Op stapel staat ook nog de vertaling van zijn lievelingsroman van zijn favoriete auteur, Widnokrag (De horizon). Dit verhaal is een fragment uit de lezing 'Over Tomek Tryzna, Bleke Niko', gehouden in 2014 in het kader van de Vertalersgeluktournee.

Daar wordt een vertaler dus gelukkig van

Alle vertalers zijn gelukkig, maar sommige vertalers zijn gelukkiger dan andere. Deze trieste maar ook oneerlijke gedachte schoot even door me heen, toen ik onlangs denkend aan vertalen (en ik denk altijd aan vertalen) in *City of Glass*, het eerste deel van Paul Austers *The New York Trilogy*, stuitte op de volgende passage:

‘She says the father talked about God. That is a funny word to me. When you put it backwards, it spells dog. And a dog is not like God, is it. Woof woof. Bow wow.’

Een Nederlandse ‘dog’ is per slot van rekening ook een hond, die niet op God lijkt, toch, en ‘Woef woef’ en ‘Blaf blaf’ kan zeggen. Nee, dan een Poolse hond. Maar vertalersgeluk moet je soms afdwingen of het overkomt je.

De roman *Als ik weer klein ben* van Janusz Korczak gaat over een onderwijzer die, als hij op een ochtend wakker wordt, merkt dat hij opnieuw kind is en gewoon weer naar school moet. Korczak heeft de roman opgedragen aan zowel een volwassen als een jonge lezer. De opdracht aan de jonge lezer bevat een woordspeling, die op het eerste gezicht onvertaalbaar lijkt. Letterlijk staat er: *In deze roman staan geen spannende avonturen. Het is een proeve van een psychologische roman. Niet psychologisch omdat hij over honden gaat. Nee, niet honden, maar één hond, namelijk: Vlekje.* Dit stukje proza klinkt in het Nederlands tamelijk onzinnig en dat komt omdat de auteur in het Pools speelt met de klankovereenkomst van de woorden *psychologiczna* (psychologisch) en *psy* (het meervoud van *pies*, het Poolse woord voor hond).

Het is voor de ongelukkige vertaler een nogal hopeloze opgave om deze woordspeling in elk geval ‘woordelijk’ in het Nederlands over te brengen. En dat al meteen op de eerste pagina, nog voordat de roman is begonnen! Mijn broer, indertijd de eerste lezer van het manuscript van mijn vertalingen, suggereerde de naam van het hondje, ‘Vlekje’, te veranderen in ‘Spikkie’. In dankbaarheid nam ik zijn suggestie over. Inderdaad, Spikkie is veel leuker en klinkt veel vrolijker, maar wat nog veel verrassender was: deze naamsverandering bood mij onverwachts de mogelijkheid Korczaks woordspeling (zij het niet geheel woordelijk) in het Nederlands over te nemen; zo hoefde ik niets uit het Poolse origineel onvertaald te laten.

In de Nederlandse vertaling staat er nu: *In deze roman staan geen spannende avonturen. Het is een soort psychologische roman. Nu zeggen jullie vast: ‘Hoezo psychologisch? Spikkologisch zul je bedoelen!’ Per slot van rekening gaat het in dit boek over het hondje Spikkie.* Kijk, en daar wordt een vertaler dus gelukkig van.